

תמנוני וול-סטריט וטקסאס. דומה כי מתוך התרכוזות בחידוש התיאורטי שבניתוח זה של מבנה התאגיד הבוגר יש בספרו של גלברייט מעין התעלמות שבהיסח-הדעת מתפקידו של התאגיד היזמי בחברה בת-זמננו כאילו כבר זכה תחום זה לטיפול נמרץ ודקדקני ביותר. תאגידיים אלה, מודה גם גלברייט, עדיין לא עברו מן העולם, ובצד החברה התעשייתית האחרת הפועלת מחוץ למערכת ה"טכנו-סטרוקטורה" פועלים גם המונופול והבנק ה-עוסק במימון והשקעות. יחד עם זאת, הואיל וההתרעה על "זאבי וול-סטריט" עודנה הלך-מחשבה מקובל, יש חשיבות רבה בהבחנתו של גלברייט בין שני חלקיה של המערכת התעשייתית הטכנולוגית.

בעיקרו של דבר מפתח גלברייט את התיאור-יה החדשנית שהעלה ג'יימס ברנהם בספרו משנת 1941, "מהפכת המנהלים", אשר הצביע על דעיכתו של הקאפיטאליזם הממוני, בו אדם אחד, או משפחה אחת, שליטים בהצבר-הון עצום ומושלים בעזרתו בחברה וברשויות המדינה גם יחד והם למעשה שליטיה האמיתיים מאחרי הקלעים, בניידמותם של הפוגרים והרוטשילדים שידם בכל. עלייתו של מעמד המנהלים כקאסטה מודרנית רחבה ורב-תאיים, המתקיימת כחברה בעלת נורמות וטכסים משל עצמה, כפיראמידה חברתית סגורה ואוטונומית, תוארה בהרחבה גם בספרו של ואנס פקארד, "אל פסגת הפיראמידה".

כיוורו של הקאפיטאליסט עז-המצח, המנהל המודרני הוא איש של קבוצה ולא פרימאדונה אינדיבידואליסטית. אין הוא מיצגם של בעלי-המניות. האגדה כי הקאפיטאליזם נעשה שוויוני יותר לפי שהפעלות על החברה הגדולה נתונה להלכה בידי אלפים רבים של בעלי-מניות המיוצגים בוועידות שנתיות ובמועצת-המנהלים הרחבה היא, כמוכן, אגדה לתמימים. ניהולה של החברה הגדולה והמורכבת בעידן מסובך ומורכב כשלנו הופך את בעלי-המניות לפיקציה. אך מצד שני המנהלים אינם רודנים כל-יכולים. הם תלויים בשרשרת ארוכה של ייעוץ ופיקוד המורכבת מומחים שונים בתחומים שונים, ובמערכת

ב"שיר מוזר" מספר לנו שלמה לאופר על "משורר אחד כתב שיר מוזר על דמיון / הנמצא בהלם". האם התכוון לעצמו? הצהוב החודר לירוק (כבכותרת) הוא דימוי פשטני, המעיד על מות הפיריון, או תחילת המוות והקמילה של הפריחה. זהו נושא שחוזר בשרים, וגם הוא-אולי בשל צבעוניות הדימוי והליכוב של הדימויים-אינו משכנע לחלוטם. כלומר: אין החזון הרעיוני הקודר עולה בקנה אחד עם דרך השיר שיש בה שמחת-עשייה, והנאת יצירה בעצם הרכבת השיר.

צ. ג.

המדינה התעשייתית החדשה

ג'ון ק. גלברייט פורץ לתחומה של המחשבה הכלכלית ברעננות מחשבתית רבה תוך הצלפה שנונה ואירונית על ימין ועל שמאל: בפלכלנים השמרניים והניאו-קיינסיאנים כמו בפלכלנים המארקסיסטים ובראדיקאליזם ה-וולגארי. התיוזה העיקרית של הספר היא שהכלכלה המודרנית שוב איננה הכלכלה הקאפיטאליסטית בה מושלים "הברונים השוודיים", היוזמים הגדולים שהשתלטו על כל-כלתו של העולם המערבי בכוח הריכוז העצום של ההון שבידיהם ובמונופוליוזיה של מיגזרים רחבים של השוק. גלברייט דן ב"תאגיד הבוגר", שהוא הצאצא המפותח והשונה בתכלית של התאגיד היזמי ה"קלאסי". אם התאגיד היזמי הוא בנדימותם של העידן הפיאודלי, של הנסיכים ההרפתקנים ותאגידי-הבצע שהתגלגלו למשרדי הבנקים הגדולים, הרי התאגיד הבוגר הוא בנדימותה של הביו-רוקרטיה המדינית המתפתחת בעקבות ימי הביניים. עורך-הדין נוטל את מקומו של האביר על הסוס. המנהלים-הפקידים האלמוניים, האנשים בחליפות האפורות, באים על מקומם של רוקפלר-האב, מורגן ושאר

* ג'ון ק. גלברייט: המדינה התעשייתית החדשה; תרגום: אהרן אמיר (מן המהדורה השנייה שנערכה מחדש ע"י המחבר); עם עובד/אפקים, 1974; 431 עמ'.

כן, ביסודו של דבר, אף שהטכנוסטרוקטורה של התאגידים הבוגרים שונה במהותה וב-יעדיה מקבוצת התאגידים היוזמים, הרי תוצאת פעולתם בחברה ובמדינה עשויה להיות זהה. בשני המקרים כאחד לא האינטרס הכללי של החברה ולא אידיאות חברתיות עומדים לנגד עיניהם של בעלי הכרה זו של בכורה אלא אינטרסים פרטיקולאריים. וגלברייט—ליברל ראדיקאלי ואופטימיסט, בסופו של חשבון—איננו מאיר את עינינו כיצד תוכל המדינה, המונעת, במקרה הטוב, על-ידי שאיפה לתיקון החברה, להתגבר על מכשולי הטכנוסטרוקטורה והתאגידים היוזמים כאחד. "המדינה התעשייתית החדשה", אף שארפני יצא מתחת ידי מחברו וגדוש חזרות על עיקרי הדברים, שייך למסורת המרקסיאנית מבחינה אחת לפחות: גלברייט אינו עוסק באידיאולוגיה או ברקימתו של חזון אוטופי ואף לא בבקורת מוסרית טוטאלית על החברה הקיימת. "המדינה התעשייתית החדשה" מבקש, כמדומה, להיות מהדורה רעננה של "הקפיטל" בהיותו ניתוח של החברה הקיימת שהתפתחה מכוח תהליכים פנימיים, שמרגע בואם לעולם אין עוד בכוחה של החברה להחזירם אחורנית; הישועה מעוגנת אפוא במהותו של המכונה התעשייתי הקיים ולא בשלילתו או בניפוצו.

ש. י.

נהר פרפר —

משירת סוריה ולבנון הצעירה

אנתולוגיה זו של שירה ערבית מודרנית בתרגום עברי, שיצאה לאור בשנה האחרונה, נראה שעקב מאורעות השנה החולפת לא זכתה להתעניינות ולתגובה רחבה ככל שהיא ראויה להן. תמוה הדבר שאף שתשומת לבנו מוסבת בהתמדה אל הארצות הערביות השכנות אין הספרות הערבית בת-זמננו מופרת לנו, והיא נשארת נחלתם של ישראלים

* ששון סומך (עורך ומתרגם): נהר פרפר (משירת סוריה ולבנון הצעירה); ספריית פועלים, 1973; 68 עמ'.

כזאת אין להבחין בין מקבלי-ההחלטות לבין דרגי הייעוץ השונים. מי למעשה קובע את טיב ההחלטה — מספקי הנתונים, הידיעות התחשיבים וכו' או חברי-האנשים הקטן המחליט דעתו של מי לקבל על פי הידיעות מהן הוא גזון, ובלי שיוכל בעצם לבחון את טיבן?

מן התיזה על אפיו של המערך התעשייתי הטכנולוגי המודרני, על קיומה של ה"טכנוסטרוקטורה", נגזרות שתי תיזות-משנה לגבי מהותה של הטכנוסטרוקטורה והדרך בה היא מתפקדת בכלכלה ובחברה. ראשית, גורס גלברייט, הטכנוסטרוקטורה אינה פועלת לפי הכללים המקובלים והנושנים של כלכלת-השוק. לפי כללים אלה גם המונופול היוזמי הגדול ושלוות-הרסן ביותר מציית, בסופו של חשבון, לגזירת היד הנעלמה—אותו יציר דתי מחולן העוסק לא בענייני גורל ונשמות אלא בסחר-חליפים (שאותו הביא אדם סמית לעולם)—לכללי ההיצע והביקוש של השוק והצרכן, אשר בהמוניו תמיד יהיה חפשי, בסופו של חשבון, די-הצורך לקבוע מה ברצונו לקנות וממי. ואין זה, כפי שסוברים הרמאדיקאלים, שהפרסומת המודרנית הורפת כפיייתית יותר מכל רודנות ואונסת את הצרכן לקנות הכל כדי להניע את גלגלי הייצור הגבוה, שאם יעמדו מלכת יקרוס המכונה התעשייתי תחתיו בשואה גדולה. הטכנוסטרוקטורה אינה כפופה לכללי השוק שהרי מסוגלת היא לקבוע את כלליו.

ושוב: אין שאיפתה כשאיפת התאגיד היוזמי, "למרב" את הרווחים, לאגור הון פיננסי ובעלות על אמצעי-ייצור עד כדי חניקתה של החברה. התאגיד הבוגר אינו מעוניין למרב את הרווחים. לא זו תכליתו. עיקר תכליתו לשמור על האוטונומיה של הטכנוסטרוקטורה כתת-חברה משוכללת, למנוע התערבות של הממשל מכאן ושל בעלי-ממון מכאן. האוטונומיה היא תכלית החיים וצויה-החיים של הטכנוסטרוקטורה. מעורבותה בחיים הפוליטיים לא באה להבטיח רווחים אלא להבטיח אוטונומיה זו שלה, שהיא מצדה קשורה בהמשך המדיניות הלאומית של הפיתוח הטכנולוגי, החימוש וכו'. אם